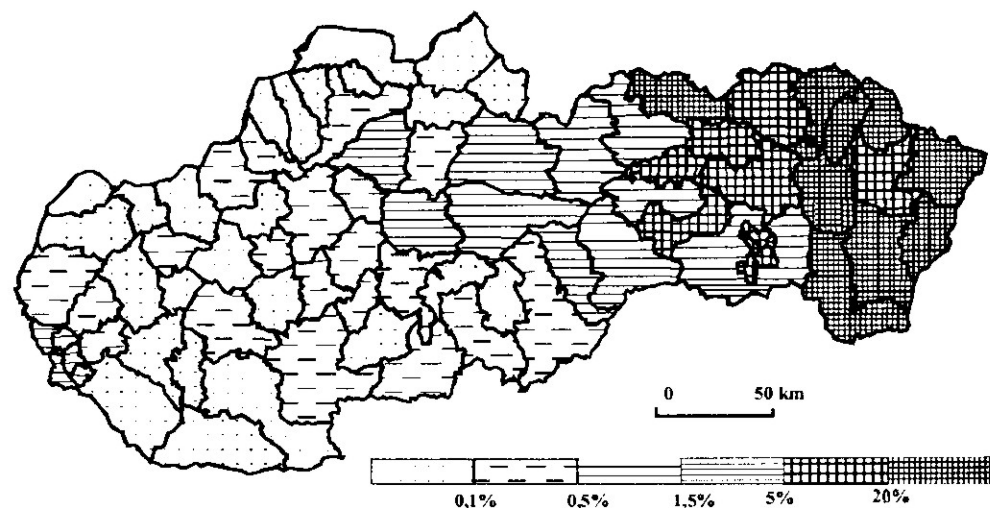

v okrese Trebišov (19 841), potom v okresoch Michalovce (19 236), Vranov nad Topľou (13 822), Stará Ľubovňa (12 935) a Bardejov (12 476). Gréckokatolíci sú dominantným vierovyznaním v dvoch okresoch SR, a to Medzilaborce a Svidník.

OBR. 43: Podiel gréckokatolíkov z celkového počtu veriacich v okresoch SR v r. 1991

okres	podiel gréckokatolíkov z počtu veriacich	počet gréckokatolíkov	podiel z celkového počtu gréckokatolíkov v SR
Medzilaborce	61,1 %	6 464	3,6 %
Stropkov	40,1 %	7 263	4,1 %
Sobrance	37,9 %	7 950	4,4 %
Svidník	37,5 %	10 197	5,7 %
Stará Ľubovňa	31,4 %	12 935	7,2 %
Snina	26,3 %	7 955	4,5 %
Trebišov	24,3 %	19 841	11,1 %
Michalovce	22,8 %	19 236	10,8 %

Tabuľka č. 30: Okresy s najvyšším zastúpením gréckokatolíkov v r. 1991

Najnižší podiel majú gréckokatolíci v okresoch Bytča, Čadca, Krupina, Námestovo a Tvrdošín. Absolútne najnižšie počty sú zistené v okresoch Bytča a Krupina.

okres	podiel gréckokatolíkov z počtu veriacich	počet gréckokatolíkov
Bytča	0,034 %	9
Čadca	0,036 %	29
Krupina	0,045 %	9
Námestovo	0,054 %	25
Tvrdošín	0,055 %	16
Topoľčany	0,071 %	44
Zlaté Moravce	0,077 %	29
Kysucké Nové Mesto	0,088 %	24

Tabuľka č. 31: Okresy s najnižším zastúpením gréckokatolíkov v r. 1991

Celkove možno konštatovať, že gréckokatolíci majú významné postavenie na území severovýchodného Slovenska. Ide predovšetkým o severnú časť okresov Kežmarok a Stará Ľubovňa, západnú a severnú časť okresu Bardejov, severnú časť okresu Svidník, východnú a južnú časť okresu Stropkov, okresy Medzilaborce, Snina a Sobrance. Výrazné zastúpenie gréckokatolíkov však možno zaznamenať aj v ostatných častiach východného Slovenska, najmä vo vyššie položených obciach v Slovenskom rudohorí (v okresoch Gelnica, Košice-okolie a Spišská Nová Ves), na južnom úpätí Levočských vrchov v okrese Levoča a na Horehroní v okrese Brezno. Najnižšie zastúpenie gréckokatolíkov registrujeme na juhozápade Slovenska (Podunajská nížina), v severnom Záhorí a na severozápadnom Slovensku (Kysuce, horná Orava a okresy Bytča, Považská Bystrica a Púchov). Pri sledovaní religióznej štruktúry obyvateľstva miest zisťujeme, že najvyšším podielom gréckokatolíkov sa vyznačujú Medzilaborce 35,3 %, Svidník 31,8 %, Sobrance 27,4 %, Stropkov 21,3 % a Trebišov 20,1 %ň. Z väčších miest má najvyšší podiel gréckokatolíkov z celkového počtu obyvateľstva Prešov 7,2 %, potom Košice 5,7 % a Poprad 2,5 %. Absolútne najvyšší počet gréckokatolíkov žije v Košiciach (13 429), potom v Prešove (6 351) (Podhorský, 1996).

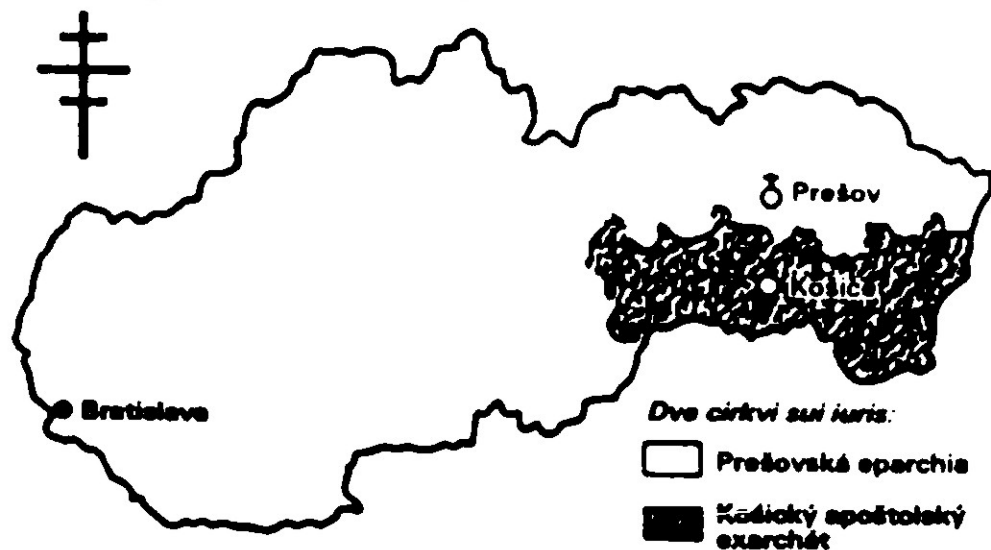
Cirkevná územná organizácia gréckokatolíkov sa vyvíjala postupne. Cirkev vznikla po podpísaní Užhorodskej únie v r. 1646, keď časť pravoslávnych veriacich uznala primát pápeža, pričom si zachovali špecifický byzantsko-slovanský obrad. Cirkev sa však hlási k tradícii veľkomoravskej misie sv. Cyrila a Metoda. V prvom období cirkevno-administratívne podliehalo naše územie pod správu Mukačevskej eparchie, ktorá bola kanonicky ustanovená v r. 1771. V r. 1815 bolo vyhlásené zriadenie Prešovskej eparchie, ktorá sa vyčlenila z územia mukačevskej eparchie v r. 1818 potom, čo bola kanonicky erigovaná. Stredný a južný Zemplín zostal súčasťou Mukačevskej eparchie. 28. apríla 1950 bola gréckokatolícka cirkev na Prešovskom sobore násilne zlikvidovaná a jej duchovenstvo a členovia boli nútení prestúpiť na pravoslávie. K obnoveniu cirkvi došlo 13. júla 1968. Plnohodnotná revitalizácia aktivít cirkvi nastala až po

r. 1989. V r. 1997 boli farnosti na území Košického kraja vyňaté spod správy Prešovského biskupstva a zaradené do novovytvoreného Košického apoštolského exarchátu. Prešovské biskupstvo a Košický exarchát podliehajú priamo Svätej stolici (Kongregácii pre východné cirkvi) a sú navzájom nezávislé. Gréckokatolícka cirkev má na Slovensku k dispozícii 396 duchovných, 114 katechetov a 464 kostolov (v r. 1998). V r. 1998 zaregistrovali v jej rámci 2 799 pokrstených detí, 1 148 sobášov a 105 590 bohoslužieb.

Prešovská diecéza (eparchia) sa člení na 15 dekanátov a 187 farností. Sídлом diecézy je Prešov, kde sa nachádza katedrálly Chrám sv. Jána Krstiteľa. Jej územie zahŕňa teritórium Slovenska bez Košického kraja. Väčšina farností je koncentrovaná do Prešovského kraja. Mimo jeho územia sú farnosti v Žiline, Martine, Ružomberku, Liptovskom Mikuláši, Brezne, Šumiaci, Telgárte, Revúcej, Banskej Bystrici, Zvolene, Prievidzi, Trenčíne, Topoľčanoch, Nitre, Trnave a Bratislave.

Košický apoštolský exarchát sa člení na 6 protopresbyterátov a nachádza sa v ňom 87 farností. Sídлом exarchátu sú Košice, kde sa nachádza katedrálly Chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky Márie. Exarchát je jurisdikčne podriadený priamo Svätej stolici a zabezpečuje výkon cirkevnej správy na území Košického kraja.

OBR. 44: Územná organizácia gréckokatolíkov na Slovensku (podľa Ivaničku 1999, s. 29).

Najvýznamnejším pútnickým strediskom slovenských gréckokatolíkov je *Lutina*. Leží v Spišsko-šarišskom medzihorí na úpätí Čergova, 8 km na severozápad od Sabinova. Korene pútnickej tradície tu siahajú k udalostiam v r. 1851, keď sa miestnej obyva-

Územná jednotka	Počet farností (r. 1999)
Košický apoštolský exarchát	87
Protopresbyterát Košice	12
Protopresbyterát Michalovce	23
Protopresbyterát Sobrance	16
Protopresbyterát Spišská Nová Ves	6
Protopresbyterát Trebišov	20
Protopresbyterát Veľké Kapušany	10
Prešovská diecéza	187
Dekanát Banská Bystrica	2
Dekanát Brezno	4
Dekanát Kežmarok	11
Dekanát Medzilaborce	17
Dekanát Sabinov	7
Dekanát Snina	17
Dekanát Stropkov	13
Dekanát Žilina	4
Dekanát Bardejov	21
Dekanát Bratislava	5
Dekanát Humenné	11
Dekanát Prešov	13
Dekanát Stará Ľubovňa	18
Dekanát Svidník	25
Dekanát Vranov nad Topľou	19

Prameň: Poláčik, 2000, s. 27.

Tabuľka č. 32: Základné údaje o cirkevnej správe gréckokatolíkov na Slovensku v r. 1999

teľke Zuzane Feckovej zjavil sv. Mikuláš. Na dôkaz zjavení daroval sv. Mikuláš Zuzane mariánsku ikonu. V r. 1878-1930 tu boli postavené viaceré kaplnky - Uspenia Presvätej Bohorodičky, sv. Anny, sv. Križa a sv. Mikuláša. Zdokumentovali tu taktiež viaceré zázračné uzdravenia. V r. 1988 bol Chrám Nanebovzatia Panny Márie povýšený na Baziliku Minor. Hlavná púť sa koná v poslednú augustovú nedeľu a priemerne sa na nej zúčastňuje 350 tis. pútnikov z celého Slovenska i okolitých krajín (Kandráčová, 1996). K ďalším významným pútnickým strediskám gréckokatolíkov patria Klokočov, Krásny Brod, Buková hôrka, Šašová, Čirč a Rafajovce (Székely, Mésaroš, 1997).

Gréckokatolícke chrámy (cerkov) sú bohato zdobené. Sú obyčajne členené do troch častí - predsieň, loď a svätyňa. Loď od svätyne oddeľuje ikonostas s tromi vchodmi. Postranné sa nazývajú diakonské. Uprostred je kráľovský vchod, ktorým môže do svätyne vchádzať iba kňaz. Vo svätyni sa nachádza oltár (prestol) a žertveník (obetný

oltár). V lodi sú lavice, zástavy, kazateľnica (ambon), stojan s ikonou (tetrapod), stojan na čítanie evanjelia, bočná lavica (kliros) a večné svetlo. V gréckokatolíckych chrámoch nie je organ. Namiesto organu sa počas liturgie používa zborový spev (Černý, 1989). Ako symbol cirkvi sa používa šesťramenný alebo osemramenný kríž.

Gréckokatolícka vzdelávacia infraštruktúra je sústredená do Prešova. Tu sa nachádza Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity a Gréckokatolícky kňazský seminár biskupa Petra Pavla Gojdiča. Stredné gréckokatolícke cirkevné školy sú v Prešove, Trebišove a Humennom. Základné školy sú v Tichom Potoku a Svidniku. K významným účelovým zariadeniam cirkvi patria Gréckokatolícka diecézna charita v Prešove, vydavateľstvá Petra v Prešove, Slovo a Byzant v Košiciach.

9.3.3. Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku

Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku je druhou najvýznamnejšou cirkvou, pôsiacou na našom území. K evanjelikom a.v. sa v r. 1991 prihlásilo 326 397 obyvateľov, t.j. 6,2 % obyvateľov SR a 8,5 % veriacich obyvateľov SR. Podľa iných prameňov je počet členov cirkvi 440 000. Evanjelici a.v. sú rozmiestnení po celom území štátu. Ich výskyt bol zaznamenaný v 2194 obciach, čo predstavuje 76,7 % všetkých obcí SR. V 324 obciach (11,3 %) boli evanjelici a.v. dominantní, v ďalších 1157 obciach boli druhým najpočetnejším vierovyznaním. Žiadny evanjelik a.v. sa nevyskytol v 666 obciach. Dve monokonfesionálne obce na Slovensku sú evanjelické (Poláčik, 2000, s. 71).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú evanjelici a.v. najvyššie zastúpenie v Banskobystrickom kraji (17 %), Trenčianskom a Žilinskom kraji (po 11,9 %). Najnižšie zastúpenie evanjelikov a.v. je príznačné pre Nitriansky kraj (4 %) a Trnavský kraj (5,2 %). Medzi okresmi sa najvyšším podielom evanjelikov a.v. vyznačujú okresy Myjava (81,4 %), Liptovský Mikuláš (51,1 %), Turčianske Teplice (42,4 %) a Martin (36,4 %).

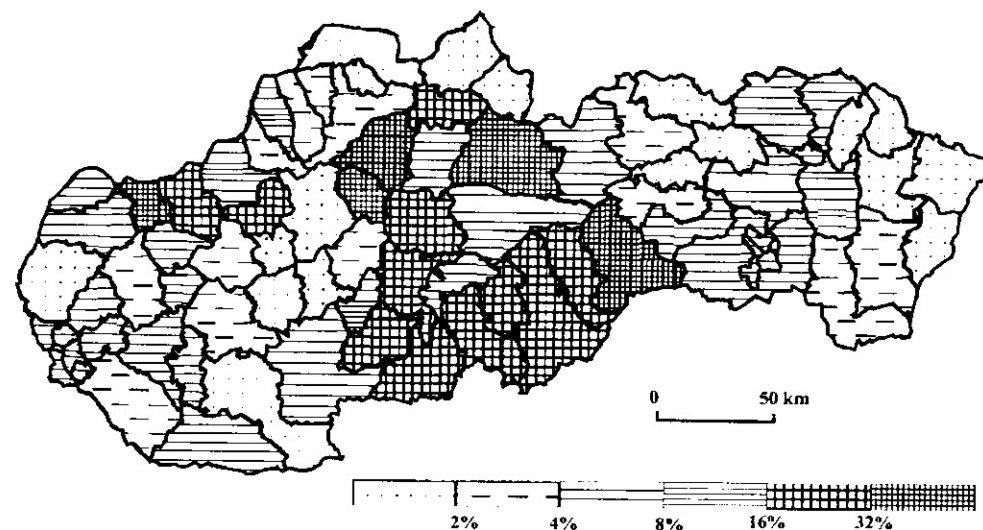
okres	podiel evanjelikov a.v. z počtu veriacich	počet evanjelikov a.v.	podiel z celkového počtu evanjelikov a.v. v SR
Myjava	81,4 %	16 635	5,1 %
Liptovský Mikuláš	51,1 %	23 609	7,2 %
Turčianske Teplice	42,4 %	5 284	1,6 %
Martin	36,4 %	19 921	6,1 %
Rožňava	32,1 %	10 968	3,4 %
Zvolen	30,9 %	12 538	3,8 %
Revúca	29,2 %	6 898	2,1 %
Nové Mesto nad Váhom	29,0 %	13 417	4,1 %

Tabuľka č. 33: Okresy s najvyšším zastúpením evanjelikov a.v. v r. 1991

V dvoch slovenských okresoch majú evanjelici a.v. dominanciu - Myjava a Liptovský Mikuláš. Absolútne najvyššie počty evanjelikov a.v. boli zaznamenané v okresoch Liptovský Mikuláš (23 609), Martin (19 921), Myjava (16 635), Banská Bystrica (16 376) a Nové Mesto nad Váhom (13 417).

Najnižší podiel majú evanjelici a.v. v okresoch Stará Ľubovňa (0,1 %), Snina (0,1 %), Medzilaborce (0,2 %) a Čadca (0,2 %). Absolútne najnižší počet evanjelikov a.v. bol zaznamenaný v okrese Medzilaborce (17).

OBR. 45: Podiel evanjelikov a.v. z celkového počtu veriacich v okresoch SR v r. 1991

okres	podiel evanjelikov a.v. z počtu veriacich	počet evanjelikov a.v.
Stará Ľubovňa	0,12 %	52
Snina	0,14 %	41
Medzilaborce	0,16 %	17
Čadca	0,17 %	138
Námestovo	0,22 %	101
Stropkov	0,23 %	41
Kysucké Nové Mesto	0,3 %	81
Humenné	0,4 %	214

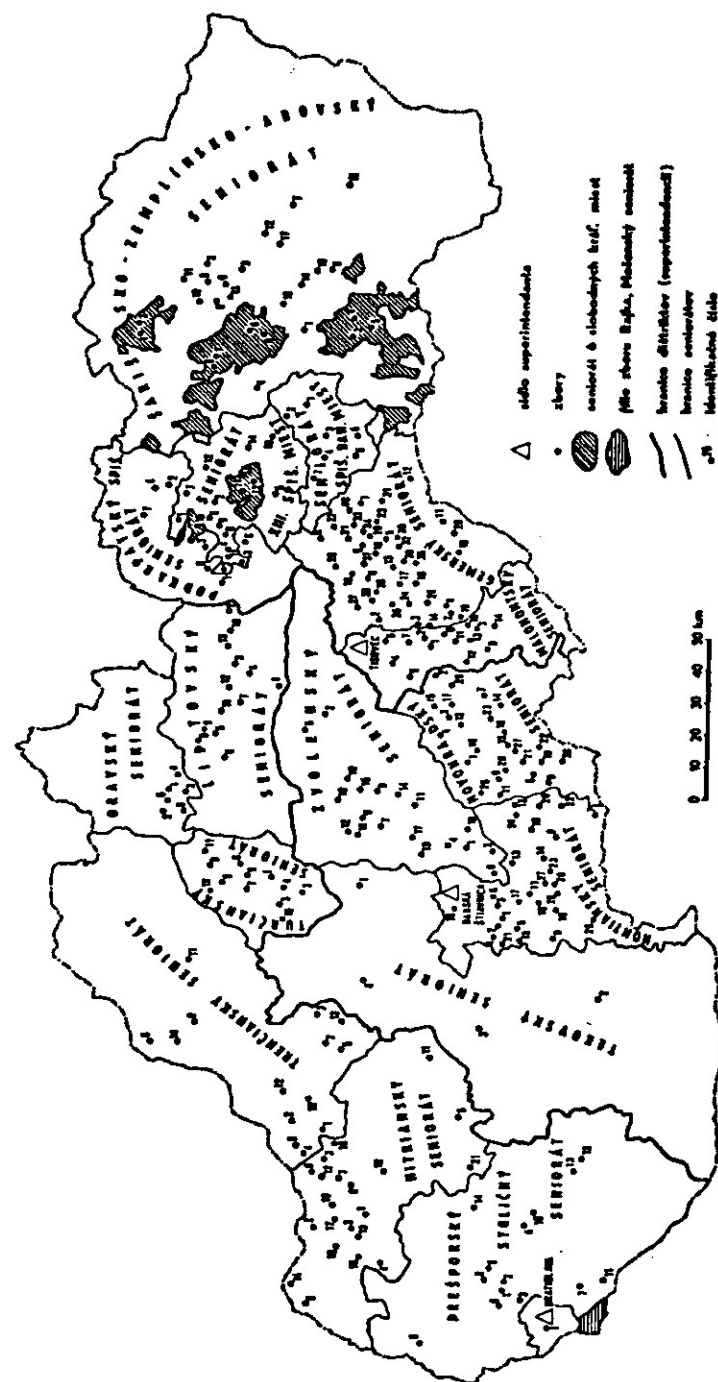
Tabuľka č. 34: Okresy s najnižším zastúpením evanjelikov a.v. v r. 1991

Celkove možno konštatovať, že územia s vyšším zastúpením a koncentráciou evanjelikov a.v. sú: región kopaničiarskeho osídlenia v Myjavsko-bielokarpatskej oblasti (okresy Senica, Myjava a Nové Mesto nad Váhom), územie na hornom toku rieky Bebravy a jej prítoku Radiše (v severnej časti okresu Bánovce nad Bebravou), územie v podmalokarpatskom páse od Bratislavy po Modru (okres Pezinok), údolie Bielej Vody (okres Púchov), Turiec (okresy Martin a Turčianske Teplice), dolná Orava (okres Dolný Kubín), stredný a horný Liptov (okres Liptovský Mikuláš), oblasť Zvolenskej kotliny (okresy Zvolen a Banská Bystrica), južná časť stredného Slovenska - Hont, Novohrad, Gemer a Malohont (okresy Krupina, Poltár a severné časti okresov Lučenec, Veľký Krtíš, Rimavská Sobota, Revúca a Rožňava), západný Spiš (okres Poprad), stredné Potoplie (okresy Bardejov, okolie Giraltoviec v okrese Svidník a severozápadná časť okresu Vranov nad Topľou), juhovýchodná časť Košickej kotliny (okolie Rankoviec a Červenice).

Nízke zastúpenie evanjelikov a.v. je príznačné pre oblasť hornej Oravy a Kysúc (okresy Tvrdošín, Námestovo, Čadca a Kysucké Nové Mesto), stredné Záhorie (okres Malacky), Ponitrie a stredný Tekov (okresy Zlaté Moravce, Nitra, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Prievidza a Partizánske), severovýchodné Slovensko (okresy Stropkov, Medzilaborce, Humenné, Snina a Sobrance), stredný a severný Spiš (okresy Stará Ľubovňa, Levoča a Spišská Nová Ves). Z miest majú najvyšší podiel evanjelikov a.v. z celkového počtu obyvateľov Myjava (44,4 %), Brezová pod Bradlom (39,9 %), Stará Turá (37,8 %), Hanušovce nad Topľou (33,2 %), Liptovský Hrádok (34,3 %), Tisovec (26,8 %), Turčianske Teplice (26,1 %) a Dudince (25,9 %). V najväčších mestách Slovenska je zastúpenie evanjelikov a.v. pomerne variabilné. Najvyšší podiel evanjelikov a.v. vykazujú Martin (12,8 %) a Banská Bystrica (11,5 %). V ďalších mestách sú podiely menšie - Poprad 6,1 %, Trenčín 5,5 %, Košice 5,2 %, Bratislava 4,7 %, Prešov 4,4 %, Žilina 3,1 %, Trnava 2,4 %, Nitra 1,9 % a Prievidza 1,7 % (Podhorský, 1996).

Cirkevná územná organizácia evanjelikov a.v. na Slovensku prešla viacerými vývinovými etapami. S prenikaním reformácie na naše územie sa začali formovať cirkevné zbory. Zakrátko sa začali združovať do zväzov, z ktorých sa vyvinuli senioráty. Od polovice 16. storočia sa datuje úsilie o zakladanie vyšších správnych útvarov - superintendentcií. Evanjelici a.v. boli vyňatí spod jurisdikcie katolíckych biskupov na základe ustanovení viedenského mieru v r. 1606. Na synodách v Žiline v r. 1610 a Spišskom Podhradí v r. 1614 boli sformované superintendencie - Trenčianska, Banská, Nitrianska, piatich slobodných kráľovských miest a Spišsko-šarišská (od r. 1619 sa zlúčili do Predtisskej). Samostatnú správu mali maďarskí evanjelici a.v. v rámci Matúšovskej (Levickej) superintendencie a obyvatelia Gemera a stredoslovenských banských miest. V období protireformácie väčšina zo superintendentcií zanikla, pričom k čiastočnej obnove došlo po synode v Ružomberku v r. 1707 a k trvalejšej ob-

OBR. 46: Územná organizácia evanjelikov a.v. na Slovensku v r. 1838 (podľa Matloviča 1995).

nove po Karolovej rezolúcii v r. 1734. Vytvorili sa Preddunajská, Banská a Potisská superintendencia. Toto členenie pretrvalo s prechodnými zmenami v r. 1859-1867 (patentálna superintendencia) a po korektúrach v r. 1893 až do r. 1918. Po vzniku ČSR sa evanjelici a.v. na Slovensku osamostatnili od uhorskej cirkvi a v r. 1921 boli na synode v Trenčianskych Tepliciach zriadené dva dištrikty - východný s 9 seniorátmi a západný s 8 seniorátmi. V r. 1951-1954 došlo k reorganizácii cirkvi, keď sa počet seniorátov znížil zo 17 na 14, bol zriadený úrad generálneho biskupa a nové kňazské stanice na juhu Slovenska (Matlovič, 1995a).

Základnou organizačnou jednotkou cirkvi je cirkevný zbor. Cirkevné zbory sa združujú do seniorátov a senioráty do dištriktov. Najvyšším orgánom zboru, seniorátu a dištriktu je konvent. Ich výkonný orgán tvorí zborové, seniorátne, resp. dištriktuálne presbyterstvo, volené konventom. Najvyšší zákonodarný a správny orgán cirkvi je synoda. Najvyšším predstaviteľom je generálny biskup. Na čele dištriktov stoja dištriktuálni biskupi.

Seniorát/dištrikt	Počet zborov	Počet členov*	Sídlo (r. 1999)
Bratislavský	28	39 160	Vrbové
Dunajsko-nitriansky	35	18 543	Levice
Hontiansky	26	12 537	Devičie
Myjavský	16	26 018	Myjava
Novohradský	32	20 269	Lučenec
Považský	19	29 473	Stará Turá
Rimavský	22	14 415	Klenovec
Zvolenský	18	30 173	Očová
ZÁPADNÝ DIŠTRIKT	198	190 588	Zvolen
Gemerský	32	15 320	Vlachovo
Košický	10	11 186	Rankovce
Liptovsko-oravský	28	35 498	Dovalovo
Šarišsko-zemplínsky	21	26 313	Vranov nad Topľou
Tatranský	17	10 805	Štrba
Turčiansky	21	40 226	Považská Bystrica
VÝCHODNÝ DIŠTRIKT	129	139 348	Prešov

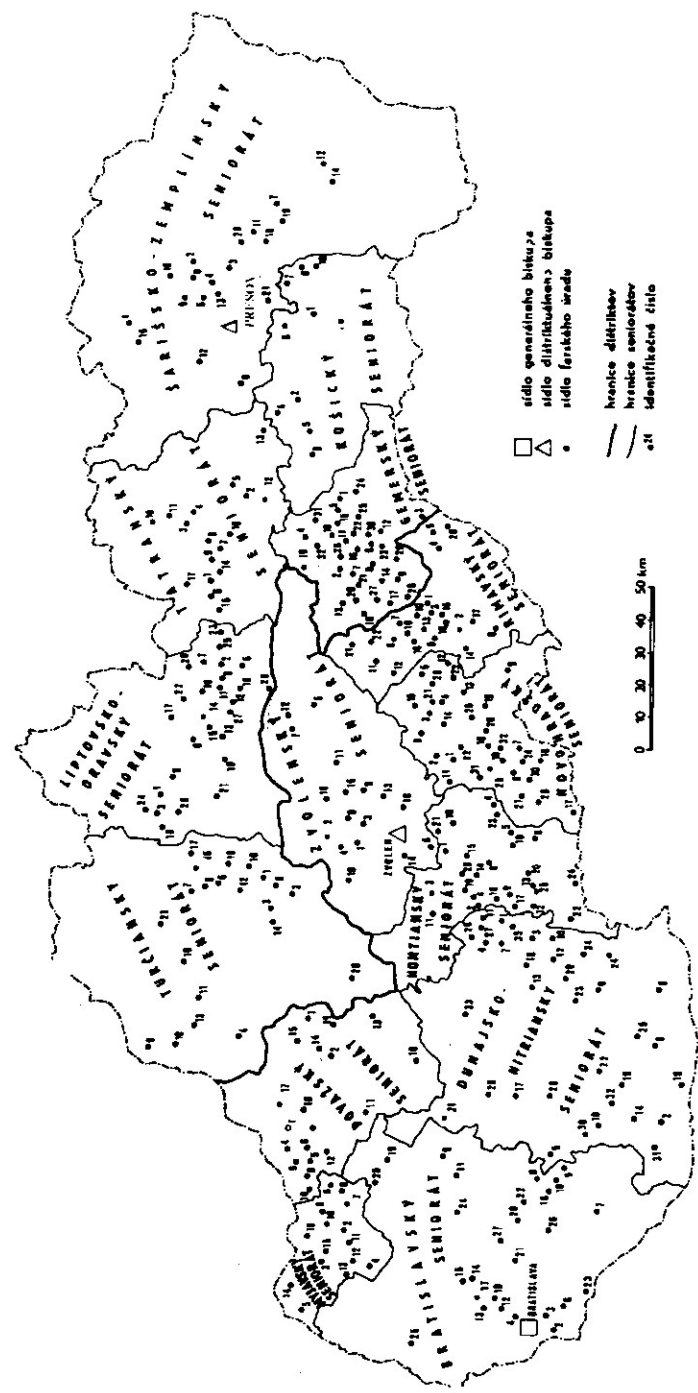
Prameň: Matlovič, R., 1995, s. 217.

*údaje podľa vnútornej evidencie ECAV v schematizme z r. 1989.

Tabuľka č. 35: Základné údaje o cirkevnej správe evanjelikov a.v. na Slovensku

Západný dištrikt má 198 zborov, 8 seniorátov a 222 kňazských staníc. Sídлом dištriktuálneho biskupa je Zvolen. Teritoriálne zasahuje na západné a južné Slovensko. Jeho súčasťou sú Bratislavský seniorát, Dunajsko-nitriansky seniorát, Hontiansky seniorát, Novohradský seniorát, Rimavský seniorát, Zvolenský seniorát, Myjavský seniorát a Považský seniorát. Sídla seniorátov sú premenlivé, prispôsobujú sa miestu

OBR. 47: Územná organizácia evanjelikov a.v. na Slovensku v súčasnosti (podľa Matloviča 1995).

pôsobenia farára, zvoleného za seniora. Podľa počtu členov sú najväčšími zborní Bratislava, Myjava, Banská Bystrica, Zvolen a Stará Turá.

Východný dištrikt má 129 zborov, 6 seniorátov a 148 kňazských staníc. Sídлом dištriktálneho biskupa je Prešov. Územie dištriktu zaberá severné a východné Slovensko. Jeho súčasťou je Turčiansky seniorát, Liptovsko-oravský seniorát, Tatranský seniorát, Gemerský seniorát, Šarišsko-zemplínsky seniorát a Košický seniorát. Sídla seniorátov sú premenlivé, prispôsobujú sa miestu pôsobenia farára, zvoleného za seniora. Podľa počtu členov sú najväčšími zborní Martin, Liptovský Mikuláš, Košice, Turany, Sučany a Prešov.

Hlavným správnym centrom Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku (ECAV) je Bratislava, kde sídli Generálny biskupský úrad ECAV. Celkovo má cirkev 327 zborov, 1188 filií, 14 seniorátov a 370 kňazských staníc. Cirkev má 312 duchovných, 20 laických kazateľov, 180 katechetov, 752 kostolov a modlitebni (v r. 1998). V r. 1998 bolo v rámci cirkvi pokrstených 5 945 detí, uzavretých 1 816 sobášov a vykonaných 41 600 bohoslužieb. Evanjelická cirkev a.v. na Slovensku je členskou cirkvou Ekumenickej rady cirkví v Slovenskej republike.

Evanjelické chrámy sú zariadené jednoducho. V interiéri je oltár s obrazom zo života Ježiša Krista. Súčasťou zariadenia sú kazateľnica, krstiteľnica a organ (zvykne byť na chóre). V niektorých kostoloch má ústrednú pozíciu na čelnej stene kazateľnica. Na vonkajšie označenie evanjelických kostolov (na veži) sa používa kríž alebo hviezda. Významným symbolom cirkvi je Lutherova ruža.

Okrem spomínanej religióznej infraštruktúry majú evanjelici a.v. na Slovensku k dispozícii viaceré vzdelávacie inštitúcie. Základné školy sú v Bratislave (3), Trenčíne, Liptovskom Mikuláši. Evanjelické gymnáziá sú v Bratislave (2), Banskej Bystrici, Prešove, Tisovci a Košiciach (protestantské). Evanjelická bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského sídli v Bratislave. V Martine pôsobí Biblická škola. Okrem toho k školským zariadeniam sa radi Evanjelická pomocná škola internátna pre hluchoslepé deti v Červenici pri Prešove. Významným účelovým zariadením cirkvi je vydavateľstvo *Tranoscus, a.s.*, v Liptovskom Mikuláši a zariadenie *Agapé* vo Svätom Juri. O sociálnu starostlivosť sa stará Evanjelická diakonia so sídlom v Bratislave.

9.3.4. Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku

Reformovaná kresťanská cirkev je z hľadiska početného zastúpenia veriacich štvrtá najvýznamnejšia na Slovensku. K reformovaným kresťanom sa v r. 1991 prihlásilo 82 545 veriacich, t.j. 1,6 % obyvateľov SR a 2,1 % veriacich v SR. Podľa vnútornej cirkevnej evidencie má 85 000 veriacich (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 19). Reformovaní kresťania (kalvíni) sú rozšírení najmä v južnej časti štátu. Z väčšej časti ide

o obyvateľstvo maďarskej národnosti (78 %), k slovenskej národnosti sa hlási 22 % kalvínov. Kalvíni sa vyskytli v 883 obciach Slovenska, čo predstavuje 30,87 % celkového počtu obcí. Najpočetnejším vierovyznaním boli reformovaní kresťania v 83 obciach, druhým najpočetnejším v 239 obciach a tretím najpočetnejším v 252 obciach (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú reformovaní kresťania najvyššie zastúpenie v Košickom kraji (6,9 %) a Nitrianskom kraji (4,9 %). Najnižšie zastúpenie reformovaných kresťanov je príznačné pre Trenčiansky, Žilinský a Prešovský kraj (0,0 %). Medzi okresmi sa najvyšším podielom reformovaných kresťanov vyznačujú okresy Komárno (18,0 %), Rožňava (14,2 %), Trebišov (13,8 %), Rimavská Sobota (12,2 %) a Michalovce (11,0 %). Absolútne najvyšší počet kalvínov žije v okrese Komárno (13 911) a potom v okresoch Trebišov (11 245), Michalovce (9 311) a Dunajská Streda (7 375).

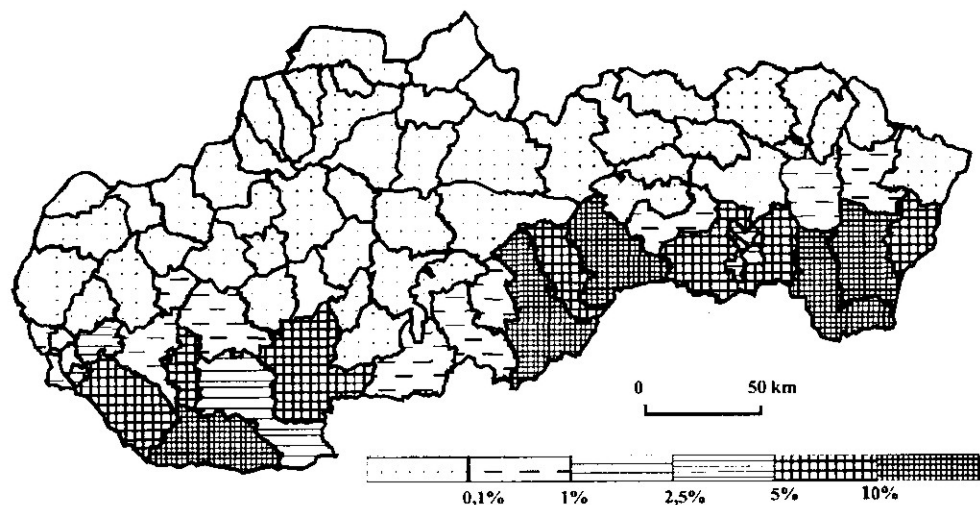
okres	podiel reformovaných kresťanov z počtu veriacich	počet reformovaných kresťanov	podiel z celkového počtu reformovaných kresťanov v SR
Komárno	18,0 %	13 911	16,8 %
Rožňava	14,2 %	4 833	5,8 %
Trebišov	13,8 %	11 245	13,6 %
Rimavská Sobota	12,2 %	6 661	8,1 %
Michalovce	11,0 %	9 311	11,3 %
Revúca	9,1 %	2 155	2,6 %
Dunajská Streda	8,9 %	7 375	8,9 %
Šaľa	7,8 %	2 991	3,6 %

Tabuľka č. 36: Okresy SR s najvyšším zastúpením reformovaných kresťanov v r. 1991

Najnižší podiel majú reformovaní kresťania v okresoch na severe Slovenska. Ani jeden reformovaný kresťan sa nevyskytol v piatich okresoch: Myjava, Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín a Žarnovica. K okresom s jedným kalvínom sa zaradili okresy Bytča, Čadca, Detva, Medzilaborce, Sabinov, Stará Ľubovňa a Stropkov.

Celkovo možno konštatovať, že územia s vyšším zastúpením a koncentráciou reformovaných kresťanov je územie v juhovýchodnej časti okresu Dunajská Streda, južnej časti okresu Šaľa, južnej a juhovýchodnej časti okresu Komárno, juhovýchodnej časti okresu Nové Zámky, južnej časti okresu Levice, južnej časti okresov Rimavská Sobota, Revúca a Rožňava, južnej a východnej časti okresu Košice-okolie, na juhu okresu Trebišov a Michalovce (okolie Veľkých Kapušian) a v južnej časti okresu Sobrance.

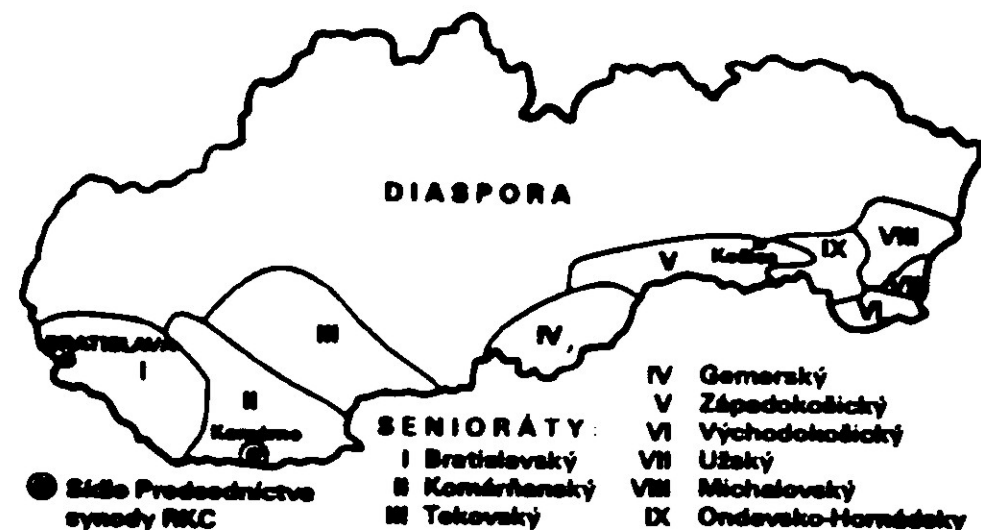
OBR. 48: Podiel reformovaných kresťanov z celkového počtu veriacych v okresoch SR v r. 1991

Cirkevná územná organizácia reformovaných kresťanov na Slovensku prešla zložitým vývojom. Reformovaná kresťanská cirkev sa na území Uhorska konštituovala v r. 1567 na krajinskej synode v Debrecíne. Postupne sa sformovala jej cirkevná organizácia, tvorená zbornami, seniorátmi a dištriktmi. Podobne ako u evanjelikov a.v., aj u kalvínov sa na cirkevnom živote negatívne odrazila protireformácia. Do r. 1907 sa cirkev nazývala Evanjelická cirkev helvétskeho vyznania v Uhorsku, potom Uhorská reformovaná cirkev. Po vzniku ČSR sa v r. 1922 Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku organizačne osamostatnila.

V súčasnosti má cirkev synodálno-presbyteriálnu organizáciu. Základnými organizačnými zložkami sú matkocirkevné zbory (majú kňazskú stanicu). K matkocirkevným zborom sú pripojené združené (dcérocirkevné) zbory a diaspory. Celkove má cirkev 204 matkocirkevných, 124 dcérocirkevných zborov a 76 diaspor. Cirkevné zbory sú združené do seniorátov. Cirkev má na území SR 9 seniorátov v dvoch priestorovo nesúvisiacich (oddelených oblasťou Veľkého Krtiša) regiónoch: juhozápadnom (3 senioráty) a juhovýchodnom (6 seniorátov). Ostatné územie je považované za teritórium diaspory. Najvyšším zákonodarným orgánom cirkvi je synoda, najvyšším riadiacim orgánom je synodálna rada a najvyšším duchovným predstaviteľom je biskup. Úrad predsedníctva synody a biskup sídli v Komárne.

OBR. 49: Územná organizácia reformovaných kresťanov na Slovensku (podľa Ivaničku 1999, s. 29).

Seniorát	Sídlo seniorátu (1999)	Počet matkocirkevných zborov
Bratislavský	Dunajská Streda	22
Komárňanský	Modrany	25
Barš	Levice	32
Gemerský	Lučenec	30
Západokošický	Moldava nad Bodvou	27
Východokošický	Bačka	23
Užský	Kapušanské Kľačany	14
Michalovský	Pinkovce	13
Ondavsko-hornádske	Čaňa	17

Prameň: Poláčik, 2000, s. 36.

Tabuľka č. 37: Územno-správna organizácia reformovaných kresťanov na Slovensku

V juhozápadnom regióne sa nachádzajú tri senioráty (Bratislavský, Komárňanský a Barš). Teritoriálne k nim patrí 39 % z celkového počtu cirkevných zborov v SR. Je to územie Podunajskej nížiny a administratívne územie Bratislavy. V juhovýchodnom regióne je šesť seniorátov (Gemerský, Západokošický, Ondavsko-hornádske, Východokošický, Užský a Michalovský) s celkovým počtom 126 matkocirkevných zborov (61 %). Ide o pás územia pozdĺž južných hraníc SR od Lučenca na západe až po hranice s Ukrajinou, ktorý na severe siaha po líniu Lučenec - Skerešovo - Rožňava - Košice - Vajkovce - Tušice - Michalovce - Jenkovce. Vo väčšine seniorátov sa ako bohoslu-

žobný a rokovací jazyk používa maďarčina, len v dvoch (Michalovskom a Ondavsko-hornádskom) sa používa slovenčina (Poláčik, 2000). Reformovaná kresťanská cirkev má na Slovensku 148 duchovných, 69 katechétov, 341 kostolov a modlitebni (v r. 1998). V r. 1998 bolo v cirkvi pokrstených 1 231 detí, uzavretých 474 sobášov a realizovaných 29 246 bohoslužieb.

Kalvínske chrámy sú zariadené v duchu reformačnej triezvosti. V interiéri sa nachádzajú lavice, stôl Pána, organ a kazateľnica. Nemajú oltár a nepoužívajú sa ani sviečky (Maretta, 2000). Kalvínsky kostol môže mať na veži znak hviezdy (symbol mudrcov z východu), kohúta (symbol zapretia Ježiša Krista sv. Petrom) alebo zriedkavo polmesiac (za ochranu kalvinov pred protireformáciou v období osmanskej okupácie Uhorska).

Okrem tejto religióznej infraštruktúry má k dispozícii viaceré školské zariadenia. V Komárne sídli Teologický inštitút Jána Kalvína. Katechetické semináre pôsobia v Komárne a Košiciach. Cirkev participuje pri aktivitách protestantského gymnázia J.A. Komenského v Košiciach a má aj cirkevné základné školy v Dolnom Štáli a Rožňave. Študijné a misijné centrá sú v Jelke, Drahňove a Dolnom Štáli.

9.3.5. Pravoslávna cirkev

Pravoslávna cirkev je piatou najvýznamnejšou cirkvou, pôsobiacou na území SR. K pravoslávii sa v r. 1991 prihlásilo 34 376 obyvateľov, t.j. 0,7 % obyvateľov SR a 0,9 % veriacich obyvateľov SR. Podľa vnútornej cirkevnej evidencie má cirkev 75 183 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 20). Pravoslávni sú rozšírení najmä v severovýchodnej časti Slovenska. Ich výskyt bol zaznamenaný v 805 obciach SR, t.j. v 28,2 % ich celkového počtu. Z toho v 70 obciach bolo pravoslávie najvýznamnejším vierovyznaním, v 83 obciach bolo na druhom mieste a v 204 obciach na treťom mieste (Poláčik, 2000).

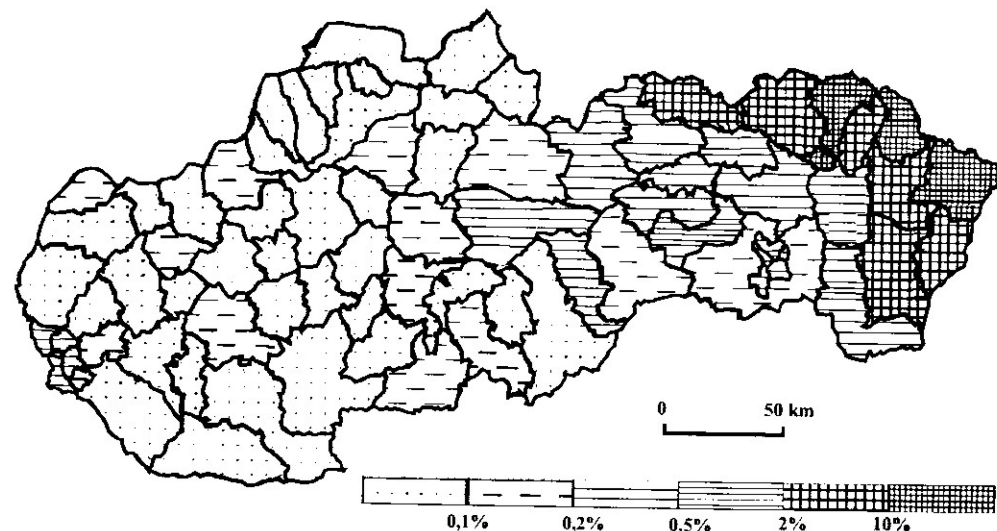
Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú pravoslávni najvyššie zastúpenie v Prešovskom kraji (3,9 %) a v Košickom kraji (1,6 %). Nevýrazný je podiel pravoslávnych v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a Žilinskom kraji (0,0 %). Medzi okresmi sa najvyšším podielom pravoslávnych vyznačujú okresy Medzilaborce (23,3 %), Snina (22,0 %) a Svidník (19,9 %). Absolútne najvyšší počet pravoslávnych žije v okrese Snina a potom v okrese Svidník.

okres	podiel pravoslávnych z počtu veriacich	počet pravoslávnych	podiel z celkového počtu pravoslávnych v SR
Medzilaborce	23,3 %	2 469	7,2 %
Snina	22,0 %	6 629	19,3 %
Svidník	19,9 %	5 412	15,7 %
Stropkov	8,2 %	1 478	4,3 %
Sobrance	6,7 %	1 402	4,1 %
Bardejov	4,6 %	2 903	8,4 %
Michalovce	4,0 %	3 424	10,0 %
Humenné	3,2 %	1 674	4,9 %

Tabuľka č. 38: Okresy s najvyšším zastúpením pravoslávnych v r. 1991

Nízke zastúpenie majú pravoslávni v okresoch na západnom a strednom Slovensku. V každom okrese žije aspoň jeden pravoslávny veriaci. Menej ako 5 vyznávačov pravoslávia žije v okresoch Bytča, Dolný Kubín, Tvrdošín, Banská Štiavnica, Detva, Krupina a Poltár.

OBR. 50: Podiel pravoslávnych z celkového počtu veriacich v okresoch SR v r. 1991

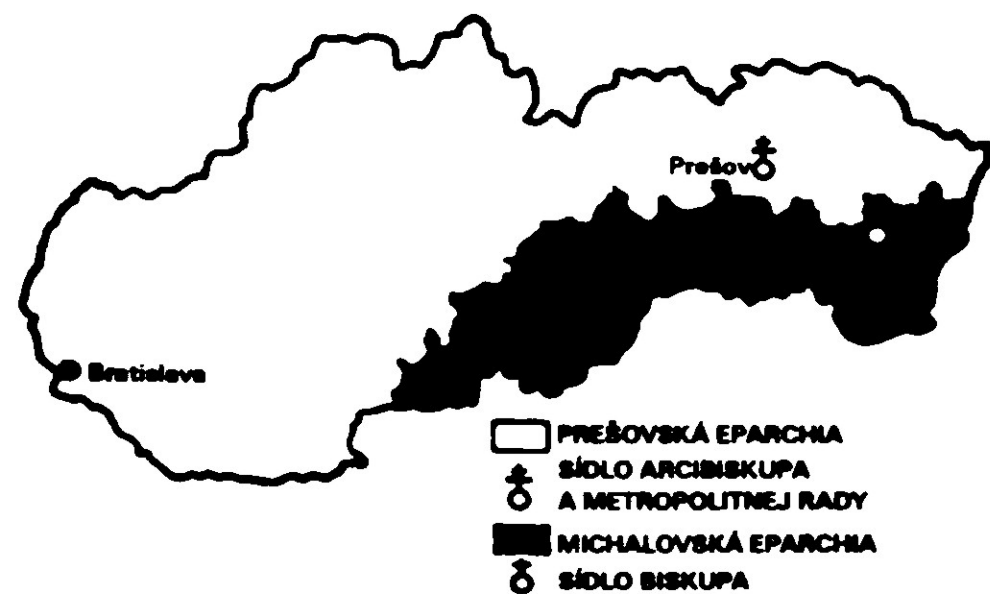

Celkove možno konštatovať, že oblasťami najvýraznejšej koncentrácie pravoslávnych sú severná, severovýchodná a severozápadná časť okresu Bardejov, severná časť okresu Svidník, centrálna a severná časť okresu Medzilaborce, severná a východná časť okresu Snina a severovýchodná časť okresu Sobrance. Ostrovčeky koncentrácie vytvárajú

viaceré vyššie položené obce vo východnej časti Slovenského rudohoria a niektoré obce v južnom Zemplíne.

Cirkevná územná organizácia pravoslávnych prešla komplikovaným vývojom. Po podpísaní Užhorodskej únie v r. 1646 a následnom odlive veriacich do gréckokatolíckej cirkvi mala len veľmi málo vyznávačov. Tí v rámci Uhorska pôsobili ako súčasť Gréckej nezjednotenej cirkvi, jurisdikčne podriadenej srbskej pravoslávnej cirkvi. Po vzniku ČSR vznikla v r. 1925 autonómna pravoslávna cirkev v Československu a v r. 1929 sa sformovala Podkarpatoruská (mukačevsko-prešovská) eparchia, pod správu ktorej boli zahrnutí pravoslávni veriaci z územia Slovenska. V r. 1945 boli pravoslávni jurisdikčne podriadení ruskej pravoslávnej cirkvi. Po odstúpení Podkarpatskej Rusi Sovietskemu zväzu sa v r. 1947 konštituovala Prešovsko-slovenská eparchia. Po Prešovskom sobore v r. 1950 a príchode nových veriacich z násilne zrušenej gréckokatolíckej cirkvi bola pôvodná Prešovsko-slovenská eparchia rozdelená na Prešovskú eparchiu a Michalovskú eparchiu. Administratívny vývoj pravoslávia bol zavŕšený v r. 1951, keď sa československá pravoslávna cirkev stala autokefálnou pravoslávnou cirkvou, čím bola vyňatá spod jurisdikcie ruskej pravoslávnej cirkvi.

OBR. 51: Územná organizácia pravoslávnych na Slovensku
(podľa Ivaničku 1999, s. 29).

V súčasnosti je hlavným administratívnym centrom cirkvi Prešov, kde sídli Úrad metropolitnej rady Pravoslávnej cirkvi na Slovensku a metropolita českých krajín a Slovenska. Cirkevnú správu zabezpečuje Prešovská eparchia a Michalovská eparchia, ktoré sa členia na arcidekanáty a tie na cirkevné obce. Pravoslávna cirkev má na Slovensku celkovo 100 cirkevných obcí, 73 duchovných, 48 katechétov a 166 kostolov a modlitební (r. 1998). V r. 1998 bolo v cirkvi pokrstených a myropomazaných 1 317 osôb, uzavretých bolo 248 sobášov a realizovaných 46 320 bohoslužieb.

Eparchia/arcidekanát	počet farností	Sídlo biskupa / arcidekana (r. 1999)
Prešovská	75	Prešov
Humenský	16	Snina
Medzilaborecký	8	Čabiny
Svidnícky	17	Vyšný Mirošov
Bardejovský	9	Bardejov
Prešovský	8	Prešov
Popradský	8	Vernár
Banskobystrický	2	Telgárt
Bratislavský	7	Komárno
Michalovská	25	Michalovce
Michalovský	9	Markovce
Trebišovský	6	Zemplínske Hradište
Košický	3	Košice
Sobranceký	7	Úbrež

Prameň: Poláčik, 2000, s. 41.

Tabuľka č. 39: Územno-správna organizácia pravoslávnych na Slovensku

Prešovská eparchia územne zahŕňa väčšinu územia Slovenska s výnimkou časti územia Košického kraja a južnej časti Banskobystrického kraja. Sídлом eparchie je Prešov, kde sídli úrad eparchiálnej rady, arcibiskup a nachádza sa katedrálny Chrám sv. Alexandra Nevského. Eparchia sa člení na 8 arcidekanátov (Humenský, Medzilaborecký, Svidnícky, Bardejovský, Prešovský, Popradský, Banskobystrický a Bratislavský). Väčšina cirkevných obcí sa nachádza na území Prešovského kraja, kde leží prvých šesť vymenovaných arcidekanátov. Mimo tohto územia sú dve farnosti v Banskobystrickom arcidekanáte - Telgárt a Šumiac a 7 cirkevných obcí v Bratislavskom arcidekanáte - Komárno, Bratislava, Nová Baňa, Topoľčany, Bánovce nad Bebravou, Piešťany, Trnava a Brezová pod Bradlom.

Michalovská eparchia zaberá podstatnú časť Košického kraja (bez okresov Gelnica a Spišská Nová Ves) a južnú časť Banskobystrického kraja. Sídлом eparchie sú Michalovce, kde sa nachádza úrad eparchiálnej rady, sídlo biskupa a katedrálny Chrám Svätého Ducha. Eparchia sa člení na 4 arcidekanáty (Michalovský, Trebišovský, Ko-

šický a Sobranecký). Väčšina z cirkevných obcí sa nachádza na východe v oblasti Zemplína a bývalej Užskej stolice. Mimo tohto priestoru sú cirkevné obce v Košiciach, Revúcej a Sklabinej (Poláčik, 2000).

Pravoslávne chrámy sú bohato zdobené. Majú krížový, kruhový alebo obdĺžnikový pôdorys. Typickým prvkom sú kupoly (1, 3, 5, 7, 9 alebo 13 kupol). Na ich označenie sa používa tzv. ruský kríž (osemramenný) s 3 priečnymi brvnami, pričom najspodnejšie z nich je šikmé (symbol opierky pre nohy Ukrižovaného). Chrámy pozostávajú z 3 častí - predsieň, chrámová loď a oltár. Súčasťou interiérov je ikonostas s 3 dverami, prestol, žertvenik. Oltár je od ostatného chrámu oddelený niekoľkokostupňovým schodiskom (soleja). Za svätými dverami (uprostred) je záclona, ktorá je mimo bohoslužby zatiahnutá. Pred svätými dverami je ambona (kazateľnica) (Maretta, 2000).

Okrem tejto religióznej infraštruktúry má cirkev k dispozícii viaceré vzdelávacie inštitúcie a školské zariadenia. Najvýznamnejším je Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove s kňazským seminárom. V Prešove sídlia aj ďalšie účelové zariadenia - Filantropia pravoslávnej cirkvi na Slovensku a redakcie pravoslávnych periodík. V Michalovciach je cirkevné stredné odborné učilište a v Medzilaborciach základná a materská škola. Sociálne zariadenia má cirkev vo Svidníku a Medzilaborciach. V Komárne sa nachádza Monastier Položenia rúcha Presvätej Bohorodičky.

9.3.6. Evanjelická cirkev metodistická

Evanjelická cirkev metodistická sa radí k menej početným cirkvám z hľadiska počtu vyznávačov. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 4 359 vyznávačov, t.j. 0,08 % obyvateľov SR a 0,11 % z celkového počtu veriacich. Podľa vnútornej cirkevnej evidencie má 1 200 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 22). Tento rozdiel sa vysvetľuje omylom pri vyplňovaní sčítacích listov niektorými evanjelikmi a v., ktorí sa nesprávne prihlásili k metodistom. Metodisti sa vyskytujú síce zriedkavo, ale majú svoje zbory vo všetkých častiach Slovenska, najmenej na strednom Slovensku. Ich výskyt bol zaznamenaný v 185 obciach (6,47 % z ich celkového počtu), z toho v 3 boli metodisti druhým najpočetnejším vierovyznaním a v 31 obciach boli tretím najpočetnejším vyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú metodisti najvyššie podiely v Trnavskom kraji (0,27 %), Košickom kraji (0,18 %) a Nitrianskom kraji (0,14 %). Najnižší podiel majú v Žilinskom kraji (0,02 %). Medzi okresmi sa najvyšším podielom metodistov vyznačujú okresy Šaľa (1,51 %), Galanta (0,84 %) a Nové Mesto nad Váhom (0,6 %). Absolútne najvyšší počet metodistov žije v okrese Šaľa a potom v okrese Galanta.

okres	podiel metodistov z počtu veriacich	počet metodistov	podiel z celkového počtu metodistov
Šaľa	1,51 %	582	13,4 %
Galanta	0,84 %	577	13,2 %
Nové Mesto nad Váhom	0,60 %	278	6,4 %
Dunajská Streda	0,53 %	439	10,1 %
Myjava	0,52 %	105	2,4 %
Košice-okolie	0,47 %	398	9,1 %
Bratislava I	0,36 %	103	2,4 %
Stará Ľubovňa	0,34 %	142	3,3 %

Tabuľka č. 40: Okresy s najvyšším zastúpením metodistov v r. 1991

Metodisti sa vôbec nevyskytujú v 10 okresoch (Senica, Dolný Kubín, Námestovo, Tvrdošín, Ružomberok, Považská Bystrica, Púchov, Banská Štiavnica, Brezno a Sabinov).

Zvýšený výskyt metodistov je možné zaregistrovať v oblasti Myjavskej pahorkatiny (tu však môže ísť o dôsledok omylov pri sčítaní), v západnej časti Podunajskej nížiny, v juhovýchodnej časti Hontu a na južnom Zemplíne.

Evanjelická cirkev metodistická začala na území Slovenska pôsobiť v r. 1924 šírením literatúry. Strediskami tejto práce boli Bratislava, Vrútky, Trnava, Sereď a Košice. Počas slovenského štátu (1940-1945) bola činnosť cirkvi zakázaná. Oživenie jej aktivít priniesol príchod repatriantov z Maďarska v r. 1948, ktorý prispel k vzniku kazateľských staníc v Sklenom, Senci a Leviciach. V súčasnosti je cirkev členkou Konferencie evanjelickej cirkvi metodistickej v Slovenskej republike a Českej republike, pričom sídlom superintendenta je Praha. Rada slovenskej oblasti má na čele predsedu, ktorý sídli v Bratislave. Cirkev je členom Združenia evanjelikálnych cirkví na Slovensku. Na území SR má cirkev 6 zborov - Bratislava (s misijnými stanicami Banská Bystrica a Petržalka), Trnava (misijná práca vo väznici v Hrnčiarovciach), Partizánske, Sereď, Jenkovce a Michalovce (s misijnými stanicami v Slavkovciach, Lastomíre a Tibave). V cirkvi pôsobi 18 duchovných. Modlitebne sú jednoduché bez väčšej výzdoby. V interiéri sa nachádzajú lavice alebo stoličky. V čele je kazateľnica, kríž alebo biblický citát (Maretta, 2000). Pri zboroch pôsobia biblické školy. Vyššie teologické vzdelávanie poskytuje členom cirkvi Katedra evanjelikálnej teológie a misie na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici.

9.3.7. Bratská jednota baptistov

Bratská jednota baptistov patrí k malým protestantským cirkvám v rámci slovenského kontextu. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 2 465 vyznávačov, t.j. 0,047 % obyvateľov

SR a 0,064 % veriacich obyvateľov SR. Podľa vnútornej evidencie má 2 038 veriacich (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 23). Podobne ako metodisti, aj baptisti sa vyskytujú síce zriedkavo, ale majú svoje zbory vo všetkých častiach Slovenska s výnimkou severozápadu a severovýchodu krajiny, stredného Považia a Oravy. Baptisti boli zaznamenaní v 234 obciach SR, t.j. v 8,18 % ich počtu. Z toho v 20 z nich boli baptisti na druhom mieste medzi vierovyznaniami a v 40 obciach boli tretím najpočetnejším vierovyznaním.

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú baptisti najvyššie podiely v Bratislavskom kraji (0,17 %), Banskobystrickom kraji (0,13 %) a Nitrianskom kraji (0,11 %). Najnižšie zastúpenie majú v Trenčianskom kraji (len 37 vyznávačov) a Trnavskom kraji (43 vyznávačov). Medzi okresmi sa najvyšším podielom baptistov vyznačujú okresy Senec (0,54 %), Komárno (0,53 %) a Revúca (0,52 %). Absolútne najvyšší počet dosahujú baptisti v okrese Komárno a potom v okrese Lučenec.

okres	podiel baptistov z počtu veriacich	počet baptistov	podiel z celkového počtu baptistov
Senec	0,54 %	206	8,4 %
Komárno	0,53 %	407	16,5 %
Revúca	0,52 %	124	5,0 %
Lučenec	0,41 %	209	8,5 %
Liptovský Mikuláš	0,31 %	143	5,8 %
Poprad	0,29 %	205	8,3 %
Bratislava I	0,22 %	64	2,6 %
Bratislava II	0,21 %	138	5,6 %

Tabuľka č. 41: Okresy s najvyšším zastúpením baptistov v r. 1991

Výskyt baptistov nebol zaznamenaný v 17 okresoch (Hlohovec, Turčianske Teplice, Námestovo, Kysucké Nové Mesto, Tvrdosín, Čadca, Bytča, Levoča, Stropkov, Medzilaborce, Snina, Svidník, Stará Ľubovňa, Púchov, Zlaté Moravce, Topoľčany a Sobrance).

Prví krstenci (ostatnými kresťanmi nazývaní anabaptisti) prišli na naše územie v 16. stor. a usadili sa na západnom Slovensku (habáni). Postupne emigrovali alebo etnicky i konfesionálne splynuli s väčšinovým obyvateľstvom. Druhá vlna baptistickej misie sa viaže na 80. roky 19. stor. a súvisela so šírením ideí baptizmu liptovskými a spišskými murármi. Prvý liptovsko-spišský zbor vznikol vo Vavrišove - Kežmarku. Tretia vlna rozvoja aktivít baptistov bola spojená s príchodom slovenských repatriantov z Maďarska v r. 1945-1947, ktorí sa usadili na južnom Slovensku. Hlavnou organizáciou začnú jednotkou cirkvi sú zbory, ktoré majú svojich kazateľov. Veriaci však nie sú hierarchicky odstupňovaní. V cirkvi pôsobí 20 duchovných. Cirkev je členom Zdr

ženia evanjelických cirkví na Slovensku. V súčasnosti sa na území Slovenska nachádza 19 zborov Bratskej jednoty baptistov, ktoré od r. 1995 vytvárajú štyri oblasti - západoslovenskú, juhoslovenskú, stredoslovenskú a severo-východoslovenskú. V západoslovenskej oblasti je 5 zborov (tri v Bratislave, Bernolákove a Miloslavove), ku ktorým patria misijné stanice v Chvojnici, Malackách, Čataji, Kvetoslavove, Dunajskej Strede a Dolných Salibách. Najväčšia koncentrácia baptistov je v rámci oblasti v Bratislave a v priľahlej časti Podunajskej nížiny. V juhoslovenskej oblasti je 5 zborov (Komárno, Nesvady, Tekovské Lužany, Banská Štiavnica a Svätý Peter), ku ktorým patria misijné stanice v Uhrovci, Žiari nad Hronom, Leviciach, Šali, Nedeďi, Nových Zámkoch, Hurbanove, Marcelovej a Novej Vieske. Diaspory sú v Krásnej Vsi, Prievidzi, Žemberovciach a Štúrove. Najväčšia koncentrácia baptistov je tu v južnej časti Podunajskej nížiny. V stredoslovenskej oblasti sú štyri zbory (Banská Bystrica, Klenovec, Lučenec a Revúcka Lehota). Patria tu tiež misijné stanice vo Veľkom Krtiši, Panických Dravciach, Rimavskej Sobote, Čučme, Jelšave, Revúcej, Muránskej Dlhej Lúke a Rimavskej Pile. Diaspory sú v Martine, Slovenskej Ľupči, Hronci, Valaskej, Brezne, Strelníkoch, Sliachi, Dúbravách, Lubeníku a Silickej Jablonici. Najväčšia koncentrácia baptistov je tu na Horehroní, v severnej časti Gemera a v okolí Lučenca. Plošne najrozsiahlejšia je severo-východoslovenská oblasť, do ktorej patrí 5 zborov (Ružomberok, Liptovský Mikuláš, Vavrišovo, Poprad a Košice). Misijné stanice sú vo Vranove nad Topľou, Batizovciach, Štôli, Mengusovciach, Važci a Liptovskom Hrádku. Diaspory sú v Svätom Križi, Závažnej Porube, Pribyline, Gelnici, Prešove a Čiernej nad Tisou. Najväčšia koncentrácia baptistov je v rámci tejto oblasti na strednom a hornom Liptove a v priľahlej časti západného Spiša (Ira-Szöllös, 2000). Baptisti majú jednoduché chrámy, ktorých súčasťou je kazateľnica, harmónium (vo Vavrišove a Lučenci sú klasické organy), lavice alebo stoličky. Súčasťou interiéru zvyknú byť verše z Biblie. Niekde je súčasťou interiéru kríž a baptisérium (Maretta, 2000). K religióznej infraštruktúre baptistov patrí účelové zariadenie v Pribyline-Ráčkovej doline. Vyššie teologické vzdelávanie poskytuje baptistov Katedra evanjelickej teológie a misie na UMB v Banskej Bystrici.

9.3.8. Cirkev bratská

Cirkev bratská je malou protestantskou cirkvou. Je typom prebudeneckej (evanjelickej) cirkvi s kongregačno-presbyteriálnym zriadením. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 1 861 vyznávačov, t.j. 0,035 % obyvateľov SR a 0,049 % veriacich obyvateľov SR. Podľa vnútornej cirkevnej evidencie má 2 132 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 24). Podobne ako metodisti a baptisti sa vyznávači Cirkvi bratskej vyskytujú síce zriedkavo, ale majú svoje zbory vo všetkých častiach Slovenska. Ich výskyt bol zaznamenaný v 121 obciach, t.j. v 4,23 % ich celkového počtu. V 1 obci boli príslušníci

Cirkvi bratskej druhým najpočetnejším a v 10 obciach tretím najpočetnejším vierovyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religioznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú príslušníci Cirkvi bratskej najvyšší podiel v Nitrianskom kraji (0,11 %) a Prešovskom kraji (0,10 %). Najnižší podiel vyznávačov Cirkvi bratskej má Trnavský kraj (len 8 príslušníkov) a Žilinský kraj (41 vyznávačov). Medzi okresmi sa najvyšším podielom vyznačujú okresy Levice (0,64 %), Bardejov (0,26 %) a Prešov (0,22 %). Absolútne najvyšší počet vyznávačov Cirkvi bratskej žije v okrese Levice (569) a potom v okrese Prešov (266).

okres	podiel príslušníkov Cirkvi bratskej z počtu veriacich	počet príslušníkov Cirkvi bratskej	podiel z celkového počtu členov Cirkvi bratskej
Levice	0,64 %	569	30,6 %
Bardejov	0,26 %	164	8,8 %
Prešov	0,22 %	266	14,3 %
Vranov nad Topľou	0,20 %	125	6,7 %
Nové Mesto nad Váh.	0,20 %	92	4,9 %
Bratislava I	0,20 %	57	3,1 %
Bratislava III	0,12 %	47	2,5 %
Poltár	0,10 %	16	0,9 %

Tabuľka č. 42: Okresy s najvyšším zastúpením príslušníkov Cirkvi bratskej v r. 1991

V 26 okresoch Slovenska nebol výskyt vyznávačov Cirkvi bratskej zaznamenaný. Sú to okresy Hlohovec, Galanta, Púchov, Prievidza, Ilava, Bánovce nad Bebravou, Medzilaborce, Stará Ľubovňa, Kežmarok, Veľký Krtíš, Krupina, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Banská Štiavnica, Rimavská Sobota, Revúca, Nitra, Zlaté Moravce, Topoľčany, Námestovo, Tvrdošín, Čadca, Bytča, Ružomberok, Gelnica a Rožňava.

Počiatky aktivít Cirkvi bratskej u nás siahajú do obdobia prenikania myšlienok prebudeneckých prúdov začiatkom 20. storočia. Prvé zbory Jednoty českobratskej sa sformovali v Prešove (r. 1923) a Bratislave (r. 1926). Po r. 1948 do Cirkvi bratskej vstúpila značná časť členov rozpusteného abstinentného spolku Modrý kríž so sídlom v Starej Turej a časť repatriantov z oblasti Nyíregyházy, ktorí prišli do Levíc v r. 1946. Od r. 1967 nesie cirkev súčasný názov. Základnými organizačnými jednotkami cirkvi sú zbory, ktorých činnosť koordinuje Rada Cirkvi bratskej v SR so sídlom v Leviciach. Každý zbor je spravovaný voleným staršovstvom na čele s kazateľom alebo predsedom. Cirkev je členom Združenia evanjelických cirkví na Slovensku. V súčasnosti tvorí Cirkev bratskú 9 zborov (Banská Bystrica, Bardejov, Bratislava, Košice, Levice, Michalovce, Prešov, Stará Turá a Žilina). V ich okolí sa nachádza 30 zborových staníc, z toho najviac (až 10) má zbor v Prešove. V cirkvi pôsobi 26 duchovných. Pre veriacich slúžia modlitebne a zborové domy. Sú jednoducho zariadené. Obyčajne sa

v nich nachádza kazateľnica, stôl Pána, organ a lavice (Maretta, 2000). Cirkev má k dispozícii základnú školu v Bratislave. Vzdelávanie katechétov zabezpečuje Katedra evanjelikálnej teológie na Univerzite M. Bela v Banskej Bystrici (Poláčik, 2000).

9.3.9. Cirkev adventistov siedmeho dňa

Cirkev adventistov siedmeho dňa patrí k malým protestantským cirkvám. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 1 721 osôb, t.j. 0,033 % obyvateľov SR a 0,045 % veriacich obyvateľov SR. Podľa vnútornej evidencie má 2 300 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 22). Ide o cirkev so zriedkavým výskytom, avšak na celom území SR s výnimkou jej severovýchodnej časti. Adventisti siedmeho dňa boli zaznamenaní v 208 obciach, čo predstavuje 7,27 % všetkých obcí SR. V 6 z nich boli adventisti siedmeho dňa druhým a v 39 obciach tretím najpočetnejším vyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religioznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú adventisti siedmeho dňa najvyšší podiel v Banskobystrickom (0,1 %) a Trenčianskom kraji (0,061 %). Najnižší podiel majú v Trnavskom (0,013 %) a Nitrianskom kraji (0,015 %). Medzi okresmi sa najvyšším podielom vyznačujú okresy Banská Bystrica (0,42 %) a Banská Štiavnica (0,27 %). Okresom s absolútne najvyšším počtom adventistov siedmeho dňa je Banská Bystrica (260). Areálmi koncentrácie adventistov siedmeho dňa sú teda oblasť Myjavskej pahorkatiny a stredného Považia v okolí Nového Mesta nad Váhom, Banská Bystrica a okolie, severovýchodná časť Hontu a podtatranská oblasť.

okres	podiel adventistov siedmeho dňa z počtu veriacich	počet adventistov siedmeho dňa	podiel z celkového počtu adventistov siedmeho dňa
Banská Bystrica	0,42 %	260	15,1 %
Banská Štiavnica	0,27 %	33	1,9 %
Krupina	0,14 %	27	1,6 %
Košice IV	0,14 %	55	3,2 %
Liptovský Mikuláš	0,14 %	63	3,7 %
Kežmarok	0,13 %	65	3,8 %
Lučenec	0,13 %	64	3,7 %
Poprad	0,12 %	87	5,1 %

Tabuľka č. 43: Okresy s najvyšším zastúpením adventistov siedmeho dňa v r. 1991

Adventisti siedmeho dňa sa vôbec nevyskytujú v 13 okresoch SR: Hlohovec, Senica, Zlaté Moravce, Námestovo, Tvrdošín, Medzilaborce, Bardejov, Levoča, Humenné, Stropkov, Snina, Sabinov a Svidník.

Počiatky aktivít adventistov siedmeho dňa na území Slovenska súvisia s príchodom nemeckých misijných pracovníkov v r. 1896. Prvé zbory vznikli v Košiciach a Bratislave. V súčasnosti má cirkev 43 zborov. Správnym orgánom cirkvi je Slovenské združenie, ktoré je súčasťou Česko-slovenskej únie adventistov siedmeho dňa a tá je začlenená do Euro-afrického oddelenia celosvetovej generálnej konferencie. Základnými jednotkami cirkvi sú zbory, o ktoré sa duchovne stará 40 kazateľov. Na území SR sú tieto zbory: Bratislava I., Bratislava II., Trnava, Nové Zámky, Topoľčany, Myjava, Vad'ovce, Trenčín, Dvorec-Osada, Košeca, Považská Bystrica, Prievidza, Zlaté Moravce, Levice, Banská Štiavnica, Krupina, Slovenské Ďarmoty, Lučenec, Filákov, Zvolen, Banská Bystrica I., Banská Bystrica II., Badin, Martin, Žilina, Liptovský Mikuláš, Východná, Gerlachov, Poprad, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Revúca, Markuška, Rožňava, Poproč, Košice I., Košice II., Prešov, Červenica, Rankovce, Čakanovce, Michalovce a Blatné Remety. Skupiny adventistov siedmeho dňa pôsobia v Horných Salibách, Komárne, Seredi, Nitre, Brezne, Pribylina a Rimavskej Sobote (Poláčik, 2000). Sidlom predsedu slovenského združenia je Bratislava. Na bohoslužobné účely využívajú modlitebne s jednoduchým interiérom.

9.3.10. Apoštolská cirkev na Slovensku

Apoštolská cirkev na Slovensku je tureckou (letničnou) protestantskou cirkvou s kongregačno-presbyteriálnym zriadením. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 1116 osôb, t.j. 0,021 % obyvateľov SR a 0,029 % veriacich obyvateľov SR. Podľa svojej vnútornej evidencie má 2 850 veriacich (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 25). Je to cirkev so zriedkavým výskytom na celom území SR. Príslušníci Apoštolskej cirkvi na Slovensku boli zaznamenaní v 134 obciach SR, čo predstavuje 4,69 % z celkového počtu obcí. V 5 obciach boli druhou najpočetnejšou a v 18 tret'ou najpočetnejšou náboženskou skupinou (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú príslušníci apoštolskej cirkvi najvyšší podiel v Bratislavskom kraji (0,069 %), Trnavskom (0,049 %) a Košickom kraji (0,041 %). Najnižšie zastúpenie majú v Žilinskom kraji (len 10 osôb) a Banskobystrickom kraji (54 osôb). Medzi okresmi sa najvyšším podielom vyznačujú okresy Košice II (0,27 %), Galanta (0,21 %) a Nové Mesto nad Váhom (0,15 %). Absolútne najvyšší počet príslušníkov Apoštolskej cirkvi na Slovensku žije v okrese Galanta (146) a potom v okrese Košice II (130).

V 22 slovenských okresoch v r. 1991 výskyt príslušníkov apoštolskej cirkvi nebol zaregistrovaný. Ide o okresy Hlohovec, Považská Bystrica, Námestovo, Tvrdošín, Dolný Kubín, Kysucké Nové Mesto, Ružomberok, Turčianske Teplice, Čadca, Poltár, Žarnovica, Brezno, Revúca, Veľký Krtíš, Banská Štiavnica, Bardejov, Levoča, Sabinov, Stropkov, Trebišov, Michalovce a Sobrance. U viacerých z týchto okresov mož-

okres	podiel príslušníkov apoštolskej cirkvi z počtu veriacich	počet príslušníkov apoštolskej cirkvi	podiel z celkového počtu príslušníkov apoštolskej cirkvi
Košice II	0,272 %	130	11,6 %
Galanta	0,213 %	146	13,1 %
Nové Mesto nad Váhom	0,147 %	68	6,1 %
Bratislava II	0,133 %	84	7,5 %
Komárno	0,103 %	80	7,2 %
Senec	0,100 %	38	3,4 %
Svidník	0,092 %	25	2,2 %
Košice I	0,090 %	35	3,1 %

Tabuľka č. 44: Okresy s najvyšším zastúpením príslušníkov Apoštolskej cirkvi na Slovensku v r. 1991

no očakávať zmenu situácie, pretože v nich boli po r. 1991 zriadené zbory (Hlohovec, Turčianske Teplice a Trebišov).

Počiatky aktivít Apoštolskej cirkvi na Slovensku siahajú do 20. rokov 20. stor., pričom prvá skupina veriacich sa sformovala v Golianove (vtedy Lapašské Ďarmoty). Ďalšími oblasťami aktivít apoštolskej cirkvi bol Uhrovec a okolie, Bratislava, podtatranská oblasť a východné Slovensko. Po prerušení aktivít počas existencie slovenského štátu sa činnosť zaktivizovala príchodom repatriantov, ktorí sa usadili najmä na juhozápadnom Slovensku. V r. 1948-1956 bola cirkev zakázaná. V r. 1956-1968 boli letniční veriaci registrovaní v rámci Novoapoštolskej cirkvi, hoci táto cirkev bola postavená na inej vieroučnej báze. Od r. 1968 existuje ako Apoštolská cirkev, pričom konštituovanie jednotnej organizácie cirkvi sa realizovalo až v r. 1977. Po r. 1989 došlo k rozšíreniu aktivít cirkvi a vzniku nových zborov.

Základnou jednotkou cirkvi je zbor, ktorý spravuje staršovstvo na čele s pastormom. Cirkev ako celok je spravovaná uzneseniami celocirkevnej konferencie, výkonným orgánom je rada cirkvi, ktorá sídli v Bratislave. Hlavným predstaviteľom cirkvi je biskup. Cirkev je členom Združenia evanjelických cirkvi na Slovensku. V súčasnosti má Apoštolská cirkev na Slovensku 50 zborov a kazateľských staníc, 33 duchovných. Zbory sú začlenené do 8 oblastí, ktoré zodpovedajú krajom. V Bratislavskej oblasti je zbor v Bratislave. V Nitrianskej oblasti sú zbory v Nesvadoch, Nových Zámkoch a Topoľčanoch. V Trenčianskej oblasti sú zbory v Bánovciach nad Bebravou, Dubnici nad Váhom, Novom Meste nad Váhom a Púchove. V Trnavskej oblasti pracujú zbory v Galante, Hlohovci, Piešťanoch a Senici. V Banskobystrickej oblasti sú zbory v Banskej Bystrici, Lučenci a Zvolene. V Žilinskej oblasti nachádzame zbory v Martine, Turčianskych Tepliciach a Žiline. V Prešovskej oblasti sú zbory v Humennom, Poprade, Prešove a Vranove nad Topľou. V Košickej oblasti sú zbory v Košiciach, Rožňave a Trebišove (Poláčik, 2000). K religióznej infraštruktúre sa radí základná

škola v Trenčíne (ktorej zriaďovateľom je Združenie evanjelických cirkví na Slovensku). Vyššie vzdelávanie zabezpečuje Katedra evanjelíkálnej teológie a misie na Univerzite M. Bela v Banskej Bystrici. Veriaci sa stretávajú v sálach s jednoduchým interiérom.

9.3.11. Kresťanské zbory na Slovensku

Kresťanské zbory na Slovensku predstavujú malú protestantskú náboženskú spoločnosť (tzv. darbistov), ku ktorej sa v r. 1991 prihlásilo 700 obyvateľov, t.j. 0,013 % z celkového počtu obyvateľov SR a 0,018 % z počtu veriacich v SR. Vnútnú evidenciu príslušníkov nemajú, pretože príslušnosť k zboru je neformálna. Je to cirkev so zriedkavým výskytom v niektorých oblastiach SR. Takmer vôbec sa nevyskytuje na východnom Slovensku. Jej príslušníci boli zaznamenaní v 95 obciach SR, t.j. v 3,32 % všetkých obcí. V 3 z nich boli kresťanské zbory druhým a v 14 tretím najpočetnejším vieroyznaním (Poláčik, 2000). Ide teda o spoločenstvo s výraznou koncentráciou členskej základne.

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú príslušníci kresťanských zborov najvyšší podiel v Bratislavskom (0,039 %) a Trenčianskom kraji (0,038 %). Najnižšie zastúpenie majú v Košickom kraji (7 členov). Medzi okresmi sa najvyšším podielom vyznačujú okresy Prievidza (0,13 %), Poprad (0,12 %) a Zvolen (0,11 %). Absolútne najvyšší počet príslušníkov Kresťanských zborov na Slovensku žije v okrese Prievidza (106) a potom v okrese Poprad (80).

okres	podiel príslušníkov kresťanských zborov z počtu veriacich	počet príslušníkov kresťanských zborov	podiel z celkového počtu príslušníkov kresťanských zborov
Prievidza	0,125 %	106	15,1 %
Poprad	0,124 %	87	12,4 %
Zvolen	0,106 %	43	6,1 %
Púchov	0,087 %	32	4,6 %
Galanta	0,061 %	42	6,0 %
Martin	0,059 %	32	4,6 %
Bratislava III	0,058 %	22	3,1 %
Bratislava IV	0,055 %	24	3,4 %

Tabuľka č. 45: Okresy s najvyšším zastúpením príslušníkov Kresťanských zborov na Slovensku v r. 1991

Príslušníci Kresťanských zborov na Slovensku sú teda sústredení najmä do podtatranskej oblasti, hornonitrianskej oblasti, severného Turca, zvolenskej oblasti, púchovskej oblasti a do bratislavskej oblasti.

Príslušníci kresťanských zborov sa vôbec nevyskytujú v pomerne vysokom počte - až 33 okresov SR. Ide o okresy Senec, Nové Zámky, Topoľčany, Šaľa, Zlaté Moravce, Bánovce nad Bebravou, Námestovo, Tvrdošín, Dolný Kubín, Bytča, Čadca, Banská Štiavnica, Žarnovica, Detva, Krupina, Veľký Krtíš, Rimavská Sobota, Levoča, Sabinov, Bardejov, Snina, Stará Ľubovňa, Medzilaborce, Prešov, Vranov nad Topľou, Svidník, Michalovce, Sobrance, Košice II, Košice III, Košice-okolie, Gelnica a Spišská Nová Ves.

Kresťanské zbory sa sformovali u nás na báze bratského hnutia, ktoré vzniklo z dvoch na sebe nezávislých zdrojov - zahraničného a domáceho. Prvým bolo bratské hnutie, ktoré vzniklo na Britských ostrovoch v prvej tretine 19. stor. Predstavitelia tohto prúdu prišli v r. 1900 do Bratislavy a v r. 1905-1915 iniciovali vznik zborov v Bratislave, Rači, Modre a Pezinku. Druhým zdrojom boli aktivity domácich evanjelistov, ktorí šírili svoje myšlienky kolpoltérskou činnosťou po území Slovenska. Iniciovali vznik zborov v Martine, Batizovciach, Banskej Bystrici, Zvolene a Môťovej (v r. 1907-1918). Veľký rozvoj hnutia bol zaznamenaný v medzivojnovom období (1918-1939). Počas slovenského štátu bola jeho činnosť zakázaná. Od r. 1956 existuje pod súčasným názvom (predtým sa používal názov Zbory veriacich v Krista). V súčasnosti sa na Slovensku nachádza 23 kresťanských zborov, z toho väčšina z nich je na západnom (20) a strednom (12) Slovensku. Na východnom Slovensku sú len 3 miestne zhromaždenia v Košiciach, Prakovciach a Gemerskej Hôrke, patriace veľkému strediskovému zboru v Batizovciach. Ďalšími strediskovými zbormi sú Martin, Žilina, Zvolen, Prievidza, Nimnica, Nové Mesto nad Váhom, Nitra, Sereď a Bratislava. Menšie zbory sú v Bratislave-Devínskej Novej Vsi, Bratislave-Rači, Šamorine, Pezinku, Modre, Galante, Trnave, Holíči, Leviciach, Zemianskych Kostol'anoch, Lehote pod Vtáčnikom, Lučenci a Krpeľanoch. Cirkevná organizácia kresťanských zborov sa opiera o charizmaticko-organický princíp, čiže slobodné uplatňovanie duchovných darov pri službe (Maretta, 2000). Navonok ich zastupujú dvaja predstavitelia, bývajúci v Bratislave. Majú vlastné zariadenie sociálnej starostlivosti pre dôchodcov vo Zvolene (Poláčik, 2000). Veriaci v menších zboroch sa zhromažďujú v súkromných bytoch, vo väčších zboroch majú k dispozícii zborové domy s jednoduchým interiérom. Na čelnej stene zvykne byť citát z Biblie, prípadne kríž alebo gloriola so zakomponovanou alfou a omegou. Súčasťou vybavenia je elektronický organ, harmónium alebo iné hudobné nástroje (Maretta, 2000).

9.3.12. Cirkev československá husitská na Slovensku

Cirkev československá husitská na Slovensku je liturgickou cirkvou s presbyteriálno-episkopálnym zriadením. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 625 obyvateľov, t.j. 0,012 % obyvateľov SR a 0,016 % veriacich. Podľa vnútrocirkevných podkladov má 622 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 27). Ide o cirkev so zriedkavým výskytom na Slovensku. Príslušníci cirkvi sa v r. 1991 vyskytli v 198 obciach, t.j. 6,92 % všetkých obcí SR. V 3 z nich boli druhým a v 19 tretím najpočetnejším vierovyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú príslušníci kresťanských zborov najvyšší podiel v Bratislavskom kraji (0,044 %) a Košickom kraji (0,017 %). Najnižší podiel majú v Nitrianskom kraji (0,01 %) a Prešovskom kraji (0,01 %). Medzi okresmi majú príslušníci československej husitskej cirkvi najvyšší podiel v okresoch Bratislava I (0,1 %) a Bratislava III (0,08 %). Absolútne najvyšší počet príslušníkov tejto cirkvi žije v okrese Bratislava II (42).

okres	podiel príslušníkov cirkvi československej husitskej z počtu veriacich	počet príslušníkov cirkvi československej husitskej	podiel z celkového počtu príslušníkov cirkvi československej husitskej
Bratislava I	0,097 %	28	4,5 %
Bratislava III	0,077 %	29	4,6 %
Bratislava II	0,066 %	42	6,7 %
Bratislava IV	0,061 %	23	3,7 %
Košice I	0,046 %	18	2,9 %
Martin	0,044 %	24	3,8 %
Banská Bystrica	0,040 %	25	4,0 %
Poprad	0,036 %	25	4,0 %

Tabuľka č. 46: Okresy s najvyšším zastúpením príslušníkov Cirkvi československej husitskej na Slovensku v r. 1991

Žiadny príslušník cirkvi československej husitskej nebol zaznamenaný v piatich slovenských okresoch - Banská Štiavnica, Žarnovica, Bardejov, Snina a Medzilaborce.

Vznik Cirkvi československej husitskej sa viaže k Vianociam v r. 1919, keď sa prvýkrát slúžila v rámci mnohých farností rímskokatolíckej cirkvi v Čechách omša v českom jazyku. Organizačné zriadenie cirkvi sa uskutočnilo v r. 1920. Na Slovensku začala cirkev pôsobiť v r. 1921, pričom vzniklo 16 obcí s 56 bohoslužobnými miestami. V r. 1938 bola cirkev na Slovensku zakázaná. Jej činnosť sa už plne neobnovila. Od r. 1971 nesie súčasný názov (predtým sa nazývala Československá cirkev). V r. 1988 bol po takmer polstoročí inštalovaný farár pre Bratislavu. V súčasnosti je cirkev na Slovensku vedená generálnym vikárom, ktorý je zástupcom patriarchu. Sídlo generálneho vikariátu je Bratislava. Na území Slovenska má 3 zbory - Bratislava, Košice a Liptov-

ská Osada (Poláčik, 2000). Väčšina jej členov žije vo väčších mestách (najmä v Bratislave a Košiciach). Cirkev má na Slovensku 3 duchovných. Chrámy zvyknú byť označené znamením kalicha. V interiéri sa v čele nachádza kríž. Pred ním je stôl Pána s bielou prikrývkou, na ktorom je uložený kalich s vínom a miska (patena) s nekvaseným chlebom. V interiéri je okrem toho kazateľnica, krstiteľnica a organ. Výrazné špecifikum predstavuje kolumbárium, určené na uloženie urien s popolom zosnulých (Černý, 1989). Vyššie teologické vzdelávanie poskytuje pre cirkev Husitská teologická fakulta Karlovej univerzity v Prahe (Maretta, 2000).

9.3.13. Starokatolícka cirkev

Starokatolícka cirkev sa hlási k pôvodnému katolíckemu učeniu. Ide o cirkev s episkopálno-synodálnym zriadením. V r. 1991 sa k nej prihlásilo 882 osôb, t.j. 0,017 % obyvateľov SR a 0,023 % veriacich obyvateľov SR. Podľa vnútrocirkevnej evidencie má 902 členov (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 26). Ide o cirkev so zriedkavým výskytom v SR. V r. 1991 sa starokatolíci vyskytovali v 305 obciach, t.j. v 10,66 % všetkých obcí SR. V 21 obciach boli druhým a v 56 tretím najpočetnejším vierovyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijských) majú starokatolíci najvyšší podiel v Košickom kraji (0,051 %) a Banskobystrickom kraji (0,029 %). Najnižší podiel majú v Bratislavskom kraji (0,01 %) a Žilinskom kraji (0,012 %). Medzi okresmi majú starokatolíci najvyšší podiel v okresoch Spišská Nová Ves (0,3 %) a Trenčín (0,1 %). Absolútne najvyšší počet príslušníkov tejto cirkvi žije v okrese Spišská Nová Ves (163, čo predstavuje až 18,5 % všetkých starokatolíkov). Územiami s výraznou koncentráciou starokatolíkov sú stredný a južný Spiš a okres Trenčín.

okres	podiel starokatolíkov z počtu veriacich	počet starokatolíkov	podiel z celkového počtu starokatolíkov
Spišská Nová Ves	0,261 %	163	18,5 %
Trenčín	0,092 %	77	8,7 %
Gelnica	0,081 %	18	2,0 %
Levoča	0,077 %	19	2,2 %
Šaľa	0,060 %	23	2,6 %
Košice I	0,059 %	23	2,6 %
Banská Bystrica	0,054 %	34	3,9 %
Zvolen	0,054 %	22	2,5 %

Tabuľka č. 47: Okresy s najvyšším zastúpením starokatolíkov na Slovensku v r. 1991

Starokatolíci sa vôbec nevyskytli v piatich okresoch - Banská Štiavnica, Krupina, Medzilaborce, Snina a Sobrance.

Starokatolíci sa v Rakúsko-Uhorsku sformovali v r. 1877, pričom väčšina veriacich bola nemeckej národnosti. Počas vzniku ČSR tvorili starokatolíci na Slovensku jeden zväzok s českou starokatolíckou cirkvou so sídlom vo Varnsdorfe, pričom podliehali správe farnosti v Brne. Oslabenie počtu starokatolíkov priniesol odsun Nemcov po druhej svetovej vojne. V r. 1995 sa starokatolíci na Slovensku osamostatnili na synodálnom zhromaždení v Bratislave. Zriadenie cirkvi je episkopálno-synodálne. Riadiacim orgánom je synodálna rada, ktorej predsedom je biskup. Hlavným sídlom cirkvi je Nitra. Na Slovensku existujú štyri cirkevné obce - Bratislava, Nitra, Žilina a Košice, ktoré spravujú 4 duchovní (Mulík, 1998). Vlastné chrámy cirkev nemá. Bohoslužby slúžia v prenajatých objektoch. V symbolike bohoslužobných priestorov sa vyskytujú znaky katolíckej cirkvi východného i západného obradu. Používajú organ (Maretta, 2000).

9.3.14. Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia

Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia sú pomerne početným spoločenstvom. V r. 1991 sa k nemu prihlásilo 10 501 obyvateľov, t.j. 0,2 % obyvateľov SR a 0,27 % veriacich v SR. Podľa vnútornej evidencie sa k spoločnosti hlási až 24 016 veriacich (Macháčková-Dojčár, 2000, s. 21). Ide o religióznu spoločnosť s malým výskytom v SR. V r. 1991 sa jehovisti vyskytli v 726 obciach, t.j. 25,38 % všetkých obcí SR. V 44 z nich boli druhým a v 200 tretím najpočetnejším vierovyznaním (Poláčik, 2000).

Pri sledovaní čistej religióznej štruktúry obyvateľstva (bez nezistených a bezkonfesijných) majú Svedkovia Jehovovi najvyšší podiel v Košickom kraji (0,7 %), Bratislavskom a Banskobystrickom kraji (0,3 %). Najnižší podiel majú v Žilinskom a Trnavskom kraji (po 0,1 %). Medzi okresmi majú Svedkovia Jehovovi najvyšší podiel v okresoch Sobrance (1,7 %), Trebišov (1,4 %), Myjava (1,3 %), Revúca (1,1 %) a Michalovce (1,0 %). Absolútne najvyšší počet príslušníkov tejto spoločnosti žije v okresoch Trebišov (1 124) a Michalovce (810). Výraznejšia koncentrácia Svedkov Jehovových je na Zemplíne, Above, Gemeri, strednom a hornom Liptove, Myjavskej pahorkatine a v Bratislave.

okres	podiel Svedkov Jehovových z počtu veriacich	počet Svedkov Jehovových	podiel z celkového počtu Svedkov Jehovových
Sobrance	1,7 %	360	3,4 %
Trebišov	1,4 %	1 124	10,7 %
Myjava	1,3 %	261	2,5 %
Revúca	1,1 %	252	2,4 %
Michalovce	1,0 %	810	7,7 %
Snina	0,9 %	262	2,5 %
Rožňava	0,8 %	287	2,7 %
Medzilaborce	0,8 %	83	0,8 %

Tabuľka č. 48: Okresy s najvyšším zastúpením Svedkov Jehovových na Slovensku v r. 1991

Nízke (menej ako 0,1 %) je zastúpenie Svedkov Jehovových v okresoch Krupina, Sabinov, Dolný Kubín, Námestovo, Pezinok, Stará Ľubovňa, Považská Bystrica, Turčianske Teplice, Ružomberok, Malacky, Púchov, Bytča a Tvrdošín (Poláčik, 2000).

Činnosť Svedkov Jehovových na Slovensku začala v r. 1912 na východnom Slovensku, najmä zásluhou reemigrantov z USA, ktorí sem priniesli myšlienky spoločnosti Bádateľov Biblie. Začiatkom 20. rokov 20. stor. vznikli skupiny Svedkov Jehovových aj na západnom Slovensku (Krajné, Kuchyňa). V 30. rokoch 20. stor. vznikla v Košiciach pobočka Biblickej a traktátnej spoločnosti Strážna veža a Medzinárodného združenia bádateľov Biblie. Od r. 1931 používajú súčasný názov Svedkovia Jehovovi. Ich aktivity sa počas slovenského štátu dostali do útlmu a výraznejšie sa nerozvinuli ani po r. 1945. V r. 1960 sa jehovisti rozčlenili na skupinu radikálov a skupinu umiernených. Náboženská spoločnosť Svedkov Jehovových bola oficiálne zaregistrovaná v r. 1993. Základnou organizačnou zložkou spoločnosti je zbor, ktorý sa člení na študijné skupiny (do 20 členov). Každý zbor má pridelený územný obvod. Dvadsať zborov tvorí kraj. Kraje vytvárajú oblasť a oblasti sa začleňujú do zón. Zóny riadi vedúci zbor v Brooklyne v New Yorku. Na Slovensku sa nachádza 183 zborov, začlenených do 11 krajov, ktoré vytvárajú slovenskú oblasť. Oblasť riadi Výbor odbočky. Koordinátor výboru odbočky sídli v Bratislave. Spoločnosť má v SR 1686 duchovných. (Maretta, 2000, Mulík, 1998).

9.3.15. Židovské náboženské obce

Ide o zväz náboženských obcí, ktoré združujú vyznávačov judaizmu, početne najdôležitejšieho mimokresťanského náboženstva, vyskytujúceho sa na území Slovenska. V r. 1991 sa k judaizmu prihlásilo 912 obyvateľov, t.j. 0,017 % obyvateľov SR a 0,024 % veriacich v SR. Podľa vnútornej evidencie žije na Slovensku 2 160 židov. Judaizmus je religiou so zriedkavým výskytom na celom území SR. V r. 1991 sa židia vyskytli